

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. XI. Jus concedit conjugibus bimestre, à die contractûs, ad
deliberandum de ingressu Religionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

ex parte conjugis. Item, nullum jus resistit in eo casu dissolutioni talis Matrimonii; ergo votum alterius conjugis resistit. Nam quod sunt conformes in proposito castitatis, potius confert, ut facilius vinculum dissolvatur. Ita ille.

Si objicias: fortasse impedire intentionem voverunt; nam dum ita inter se conveniunt, virtualiter videntur nolle vinculum dissolvere.

Respondet Suarez suprà hoc in primis gratis dicitur; nam potius videntur velle separari, quantum possunt; vel, quod frequentius fortasse accidat, nihil de hoc cogitant. Deinde, est cogitent, & formaliter etiam velint, ut Matrimonium non solvatur, nihil obstat existimo, quod minus solvatur; quia supposita Professione alicujus, non pendet dissolutio ex eorum voluntate; sed ex jure, cui ipsi non possunt resistere, quia absolutum est, & non conditionatum. Ita hic Auctor.

600. *Occurritur alteri objectioni.*
Nec est inconveniens (inquit n. 17.) quod possit transire ad 2. nuptias, qui per suam Professionem prius Matrimonium rupit, interveniente legitima dispensatione; quia hæc rarissime conceditur. Et eadem ratione non est inconveniens, quod inter easdem personas possit duplex Matrimonium ratum successivè fieri, quando intervenit alterius, vel utriusque civilis mors per Professionem, & postea veluti resuscitatio quædam per dispensationem; sicut interveniente naturali morte dissolvitur Matrimonium, etiam consummatum; si autem resuscitarentur mortui, possent iterum inter se contrahere, non autem inter se copulari sine novo contractu. Hæc ille.

601. *Secundum fundamentum sententia D. Tho. utputa: textus omnes, decedentes, Matrimonium ratum dissolvi per Professionem, expressè loquuntur, quando alter sponsus Religionem proficitur. Sufficiat Trident. sess. 24. de Matr. can. 6. Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis Professionem alterius conjugum non dirimitur, anathema sit.* Ergo non dirimitur per solemnem Professionem utriusque conjugis.

Respondet neg. Consequentiam. Imò potius inferri deberet: ergo dirimitur per solemnem Religionis Professionem utriusque conjugis; quandoquidem, ut sup. bene advertit Suarez, illæ Professiones se non impediunt; sed potius censerit debeant quasi duæ causæ totales, & singulæ sufficientes ad illum effectum.

Et hinc Trident. dicit: *Alterius conjugum*, non ut significet, Professionem utriusque conjugis non sufficere; verum ut

ostendat, neutquam requiri Professionem utriusque; sed Professionem, etiam unius tantum dirimere, invito quoque altero conjugis.

Nec mirum; quod alii textus expressè loquantur, quando alter sponsus Religionem proficitur; quia loquuntur in casu particulari, in quo alter tantum sponsus à contractu resilire volebat. Unde si casus fuisset propositus, in quo uterque sponsus ex communi consensu volebat resilire, & intrare Religionem, non dubito quin idem decidissent.

Deinde: vel unus proficitur ante alterum, ut communiter natum est fieri, & jam ante Professionem secundi, Matrimonium ratum est dissolutum per Professionem alterius conjugis; nec potest convalescere per Professionem subsequentem, ut clarum est. Vel ambo simul eodem momento temporis verba Professionis absolvunt, & est casus moraliter impossibilis, aut certè rarissimè contingens, ad quem jura non solent respicere, & ideo expressè de illo non loquuntur; quamvis eadem utriusque sit ratio, scilicet favor Status Religionis: nam in gratiam & honorem solemnis Professionis in Religione approbata, Deus vel Ecclesia statuit illam dissolutionem; non autem in gratiam ejus, qui manet in sæculo, qui nihil tale meretur.

Nonne per mortem naturalem utriusque conjugis, æquè dissolvitur Matrimonii vinculum, ac per mortem naturalem alterius tantum? Cur ergo similiter per mortem civilem utriusque, non æquè dissolvatur Matrimonium ratum, non consummatum, atque per mortem civilem alterius tantum? Maneat ergo, si non sit omninò certum, saltem longè probabilius esse, etiam per solemnem Professionem utriusque conjugis dissolvi Matrimonium ratum, non consummatum.

Si autem à me quæritur, intrà quod tempus teneatur conjux post Matrimonium ratum debitum reddere, aut certè ingredi Religionem? Respondeo:

CONCLUSIO XI.

Jus concedit conjugibus bimestre, à die contractus, ad deliberandum de ingressu Religionis.

Quærent hic Aliqui: num ab initio liceat contrahere Matrimonium, cum animo ingrediendi postea Religionem, & ita illud dissolvendi. Sed de hac quæstione nos diffusè tractavimus Sect. 2. Concl. 3. ad quam remitto Lectorem. Breviter dico, nul-

602. *Resp. ad alia jura.*

Alia resp.

603. *Confirmatio opposita sententia.*

604. *An liceat contrahere Matr. animo postea illud dissolvendi.*

nulum esse peccatum, si id fiat de consensu alterius partis, aut ex urgenti causa. Imò tamen si nulla alia esset causa, quam suscipiendi Sacramentum, & gratiam sacramentalem, non video esse peccatum, saltem mortale, secluso gravi damno extrinseco alterius partis, quod charitas diceret, impediendum fore, etiam cum privatione istius gratiæ.

Pars affirmans probatur.

Quippe utitur jure suo, & par est utriusque conditio; ac aliunde possunt & debent conjuges scire jus illud, antequam contrahant, adeòque voluntariè se exponunt isti periculo. Neque ex eo, quòd bona fide priùs contraxerint, cum animo consummationis Matrimonium, minus damnum infertur per ingressum Religionis, quàm si ab initio habuissent intentionem ingrediendi: unde ergo tanta malitia in illa priori intentione? Interim communiter non adest talis intentio, nisi alià justà causà intercedente.

605. Supposito ergo, quòd bona fide Matrimonium jam sit contractum, cum animo in eo perseverandi, quaeritur de tempore, quo conjuges possunt deliberare de ingressu Religionis. Jus commune, juxta intellectum omnium Doctorum, concedit ipsis bimestre à die contractus.

Conclusio probatur ex c. 7. de Convers. conjug.

Rogas; quòd illud jus commune? Responsio in promptu est, cap. *Ex publico*, de *Convers. conjug.* ubi sic rescribit Alex. 3. Brixienfi Episcopo: *Cæterum, quia licet à prefato viro desponsata fueris, adhuc tamen (sicut asserit) ab ipso est incognita. Mandamus, quatenus, si prædictus vir ipsam carnaliter non cognoverit, & eadem ad Religionem transire voluerit, receptà ab ea sufficiente cautione, quòd vel ad Religionem transire, vel ad virum suum redire, infra duorum mensum spatium debeat, ipsam à sententia quâ tenetur, absolvas.*

606. *Expenditur probatio. Coninck.*

Sed (inquit Coninck hic disp. 26. n. 44.) difficile est videre, quomòdò hoc possit ex d. cap. colligi. Nam ibi agitur de muliere, quæ primò diu litigaverat de valore Matrimonii. Deinde condemnata, diu omninò recusaverat illud consummare, dicens, se velle Religionem ingredi (ut ex textu colligitur) ac tandem super ea re Pontificis literas impetrarat, quibus præcipiebatur, ut Episcopus præscriberet ei duos menses pro ingressu Religionis, non computandos à die contracti Matrimonii (à quo jam multi menses elapsi erant) sed à die, quo Episcopus, post receptas literas Apostolicas, hoc ei præciperet. Quare ex hoc cap. solum videtur colligi, judicem lite motà, & causà cognitã, debere præscribere duos menses, intrã quos conjuges teneantur, aut Religionem ingredi, aut Matrimonium consummare. Hæc ille.

Interim hæc Constitutionem, si veptius sententiam in casu particulari, DD. communiter interpretantur, & accipiunt pro lege universali, ut rectè etiam notat Coninck sup. verbis præallegatis inveniendi subjungens: Sed communiter DD. dicto sensu jus illud accipiunt. Beatus quid fuerit de mente ejus, qui primo eas litteras scripsit, potuerunt eo sensu esse in jus commune relata, & in eo sensu communiter hoc cap. recipitur. Quare supponimus, hunc etiam esse sensum genuinum. Hæc illi. Suarez verò to. 3. de Relig. cap. 3. n. 3. Quod spectat (inquit) ad tempus ante primum ingressum, non possunt negare sponsis aliquod tempus liberum, ad deliberandum de ingressu; quia res gratiæ est, & solet Deus hominem vocare, etiam post sponsalia. De tempore autem duorum mensium non invenimus certum. Probabilis autem est opinio Theologorum, & hactastate est usu receptum; nihilominus tamen arbitrium judicis excludendum non est. Ita hic Auctor.

Ubi nota ly *Ante primum ingressum*, non quòd ante Professionem habeant tempus duorum mensium, si non jure scripto, sed tempore consuetudinario certum videtur, quod tamen exclusione arbitrii judicis, infra videbimus. Interim disputatur, an illud bimestre præscriptum d. cap. *Ex publico*, sit ad deliberandum de Religionis ingressu, an verò ad profectendum, ita ut debeat sponsus reddere debitum, nisi intrã duos menses profiteatur.

Equidem esse præscriptum ad profectendum, probatur (inquit Sanchez lib. 2. disp. 24. n. 2.) quia eod. cap. *Ex publico*, præscribitur, ut debeat sponsa intra bimestrem Religionem transire, vel ad virum suum transire autem, vel ingredi Religionem est ad Professionem admitti, ut eod. cap. *Ex publico*, ubi dicitur, quod ingressu dissolvitur Matrimonium, & sola Professione verificatur. Secundo si manens in sæculo teneretur per unum expectare, minùs bene ipsi consuleretur, cum aliis nuptiis copulari nequeat, immò alter profiteatur.

Sed hæc sententia non placet Sanchez. Ideò ad r. probationem respondet sup. n. 1. Transire, accipi pro transitu ad aliam vitam habitum Novitiorum; & licet non tam propriè dicatur hic transitus, quam cum transitur per Professionem; necesse tamen est, sic intelligere, ne inducatur juris concedentis annum Novitiatùs, & correctio. Hæc ille.

Coninck autem sup. n. 41. sic ait: Hæc argumentum non convincit. Nam ibi non dicitur, solvi Matrimonium, cã ad Reli-

B O S C O
Sacramentum
pars VII
LXXX

gionem transeunte; sed: *Habitum* (scilicet professarum) *Religionis assumente*. Quare cum textus utatur diversis verbis, videtur etiam velle diversa significare per transitum ad Religionem, & habitus assumptionem. Ita Coninck.

610. Sed vel ipse lippus fuit, quando legit d. cap. *Ex publico*, vel ego cæcus sum, qui in hoc cap. nullam lego assumptionem habitus, vel professarum, vel novitiarum, sed solum transitum ad Religionem. Neque in eo cap. dicitur expressè, per illum transitum solvi Matrimonium; sed tantum, ut vidimus, quòd, vel ad Religionem transire, vel ad virum suum redire infra duorum mensium spatium debeat. An autem hoc ipso, quòd transit, vinculum Matrimonii sit solutum, id ibi expressè non dicitur.

Unde nihil vetat, ibi per transitum, intelligere assumptionem habitus, quæ sufficiat, ut non debeat redire ad suum virum; etsi per eam nondum, secundum omnes DD. sit vinculum solutum. Ergo argumentum, quod sumitur ex solo eo cap. planè corrumpitur.

611. Dico: *Ex solo eo cap.* quia in alio cap. putà; *Ex parte*, eod. dicitur, solvi Matrimonium per transitum ad Religionem, ibi: *Nos tamen nolentes à predecessorum nostrorum vestigiis declinare, qui respondere consulti, antiquam Matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licet alteri conjugum, reliquo inconsulto, ad Religionem transire; ita quòd reliquis ex tunc legitime poterit alteri copulari, hoc ipsum tibi consulimus observandum in articulo prænotato &c.* Ita Innoc. 3. Lugdun. Archiep.

Et quàmvis in eod. cap. fiat mentio suspensionis habitus seu veli, ibi: *Cum quædam mulier velum viduitatis &c.* Et infra: *Porrò licet prædicta mulier videatur in veli suspensione Religionis habitum assumpsisse &c.* Equidem huic assumptioni non adscribitur dissolutio Matrimonii rati; sed potius transitui ad Religionem. Immo dicitur, non obstante illa assumptione, si tamen velit in domo propria remanere, nihilominus consummandum esse Matrimonium. Igitur illa distinctio Coninck inter assumptionem habitus, & transitum ad Religionem nihil ad rem.

612. Quid ergo? Dico: per transitum ad Religionem, aliquando intelligi primum ingressum; subinde autem Professionem, juxta subjectam materiam; adeòque in d. cap. *Ex parte*, denotari Professionem, cum certum sit, per solum ingressum seu assumptionem habitus Novitiorum, non solvi Matrimonium ratum; neque ullum aliud jus obstet, quò minus ita possit intelligi.

At verò in d. cap. *Ex publico*, importare

primum ingressum, & non Professionem; quia obstat aliud jus, scilicet cap. *Ad Apostolicam*, 16. de Regular. ubi conceditur Monachis integer annus probationis: *Cum* (inquit Innoc. 3.) *Monachum fieri ante unius anni probationem regularis institutio interdicit.* Ergo in cap. *Ex publico*, per ingressum Religionis, nequit intelligi Professio; quippe sic deberet profiteri intra bimestre, quòd regularis institutio interdicit.

Et verò, quæ putas fuit ratio, quare jus antiquum concesserit annum probationis? Sequitur in d. cap. 16. *Quæstionibus inis taliter respondemus, quòd licet tempus probationis à SS. Patribus sit indulgum, non solum in favorem conversi, sed etiam Monasterii: ut & ille asperitates istius, & istud mores illius valeat experire (quòd utrumque diligenter est observandum, præsertim cum ab utroque de reliquo facta certa notitia non habetur) si tamen &c.* Ratio ergo est; ut & conversus experiat austeritates Monasterii, & Monasterium experiat mores conversi.

Jam autem valde parva experientia tum austeritatum, tum morum, haberi potest tempore bimestri; ergo præter tempus bimestre, datum ad deliberandum de ingressu, concedendus est annus Novitiatûs, juxta d. cap. *Ad Apostolicam*.

613. *Quare jus antiquum concesserit annum probationis.*
Præter bimestre conceditur annus Novitiatûs.
Probatio 1. Secunda probatio.
Probatur 3.

Probatur Consequencia 1. quia hic annus, ut patet ex verbis d. cap. jamjam recitatis, non tantum datur in Novitii favorem, sed etiam Monasterii; ergo quamvis Novitius, ob proprium factum, possit jure suo spoliari, non tamen poterit Monasterium. Secundo: qui si jure licet sponsis ingredi Monasterium, debet id licere cum juris privilegio, experiendo integro anno austeritates; alioqui nullus favor ipis fit, sed potius maximum incurritur detrimentum; cum obligatio Religionis, alicui non convenientis, sit intolerabilis.

Denique, à jure antiquo non licet recedere, absque textu expresso; & ne juris correctio inducatur, debent verba impropriari. Ergo cum jure antiquo concedatur annus probationis; nec d. cap. *Ex publico*, expressè contrarium definiat, sed tantum dicat, debere intra bimestre transire ad Religionem; quòd potest intelligi de transitu per Professionem, vel per assumptionem habitus Novitiorum; non debet intelligi de Professione, ut jus antiquum servetur illæsum. Hæ sunt rationes propter quas Sanchez sup. n. 4. reputat hanc sententiam veriorum.

Sed enim, dicit aliquis cum Coninck sup. n. 42. d. cap. *Ad Apostolicam*, expressè dicitur, posse tam Religiosum, quàm Religionem, huic privilegio renuntiare, & prohibendum esse Abbatibus, ne passim an-

te tempus probationis quoslibet ad Professionem admittant, ibi: Si tamen ante tempus probationis, regulariter praesentium, is qui converteri desiderat, habitum recipit, & Professionem emittit. Abbate per se vel per alium, Professionem recipiente monasticam, & monachalem habitum concedente: usque renuntiare videtur ei, quod pro se noscitur institutum: ideoque obligatur per Professionem, emissam pariter, & acceptam ad observantiam regularem, & verè Monachus est censendus: quia multa fieri prohibentur, quae si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem.

Prohibendum est autem Abbatibus, ne passim ante tempus probationis, quoslibet ad Professionem recipiant, et si contra formam praescriptam quoslibet indiscrete receperint, animadversione sunt debita corrigendi: cum in subsidium fragilitatis humanae, spatium probationis sit regulariter institutum. Quibus aperte significatur, eos posse ex certis causis aliquos ita admittere: haec autem causa videtur sufficiens. Ita Coninck.

616. Solvitur.

Ego autem dico, hanc causam solitariè spectatam, non videri sufficientem; quia saepe fieri potest, ut ex levitate quadam animi & aversione à conjugio, suscipiatur habitus probationis, & consequenter necessaria sit major experientia de ejus moribus, quam si ante contractum Matrimonium transfret ad Religionem; ergo quod veniat post contractum Matrimonium, non est causa sufficiens abbreviandi tempus probationis; sed potius, si fieri posset, extendendi. Interim tales circumstantiae possent intervenire, ut expediret iudicio Praelati tempus abbreviare. An autem tunc debet Praelatus abbreviare, est alia quaestio. Ex d.c. Ad Apostolicam, nulla colligitur obligatio; nec etiam ex d. cap. Ex publico, cum id, sicut dictum est, commodè intelligi possit de susceptione habitus Novitiorum.

Praelatus in casu proposito non semper debet abbreviare tempus probationis.

617. Obiectio.

Planè, inquis, dictum est; sed an cum fundamento? Nam si manens in saeculo teneretur per annum expectare, minùs benè consultum ipsi esset, cum aliis nuptiis, quae tunc fortè occurrerent, copulari nequeat, & post Professionem similes non sint expectandae. Atque haec videtur semper ratio sufficiens, quare Monasterium possit cedere jure suo, & consequenter debeat cedere.

Diluitur.

Respondeo, negando illam Consequentiam: quia multa facere possumus, si velimus, ad quae tamen faciendae non est ulla obligatio. Quantum ad istam rationem, liquidò constat, etiam fieri posse, ut nullae nuptiae interea occurrant; undè quòd hic & nunc occurrant, planè fortuitum est; propter quam fortunam non debuit Monasterium obligari, ad suscipiendam Pro-

fessionem post bimestre, cum magno suo incommodo, quod saepius natum est occurrere, quam illae nuptiae. Cum ergo utriusque aequa sit conditio, tam viri scilicet, quam feminae, neutri sit iniuria, cum per annum expectare debeat; & ex altera parte, ut bono Religionis contulerit operam non coarctare Novitium annum, tamen meti hic & nunc posset coarctari, quantum praecise est ex d. cap. Ad Apostolicam.

Quòd addo, quia in primis, Praedicatorum res & Minores infra annum probationis neminem possunt ad sui Ordinis Professionem recipere: quod si receperint, Professio est invalida, cap. 2. de Regular. in 6. sequentis tenoris: Non solum. Ex ista Licet zelum animarum habentes, sed licet Domino sollicitè cupiatis: quia tamen deest Cap. 2. de expedit, ut conscientiae peccati non desit Regulae: cium rationis, ne sine firmo proposito quaeritur, salvis dispensationibus. Ubi de Fratrum nostrorum consuetudine obedientiae, & sub poena excommunicationis, auctoritate praesentium adhibitis monemus, ne ante annum probationis elapsus (qui est maxime in subsidium fragilitatis humanae regulariter institutus) quemquam ad Professionem vestri Ordinis, seu renuntiationem in saeculo faciendam recipere, nec consuetudinem vestri hujusmodi annum aliquatenus impedire, qui minùs infra ipsum ad aliam Religionem, quam maluerit, transeat: vel (nisi major tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite vel expresse, aut evidenter constet, illam vitam voluisse mutare; quod tamen non praesumitur, nisi clara probatione vel competentibus iudicibus ostendatur) omnino ad saeculum reddat sicut de sua voluntate processerit, praesumptis. Quòd si forte contra hanc nostram prohibitionem quemquam recipere praesumpserit, denimus eum, qui taliter receperit fuerit, minùs esse vestri Ordinis alligatum: et receptione quorumlibet ad Professionem vestri Ordinis fore ipso facto suspensas, et poena subiacendos, quae fratribus ipsius Ordinis, pro culpis infligi gravioribus conveniunt. Alex. 4. FF. Praedicatoribus & Minoribus.

Ubi Gloss. in propositione callescente. Sed quid de Eremitis S. Aug. & B. Alderici de Carmelo, utrum sit idem dicendum, ut non debeant aliquem recipere ad Professionem ante annum probationis, & quòd, si contra hanc receperint, puniantur ut dicta poena? Respondeo quòd...

Quòd autem per hanc Decret. in decem-gatum d. cap. Ad Apostolicam, docet ibidem Gloss. verb. Non solum, ibi: Excepit Decretalis ista à Regula, quam habuit ipse ead. Ad Apostolicam. Quidni etiam excepit à Regula, quae habetur d. cap. Ex publico, eo dicto, quòd ibi loquatur Alex. 3. de tranitu ad Religionem per Professionem? Non...

B. O. N. C. O. S. A. C. R. I. M. E. N. T. I. U. M. P. A. R. T. I. U. M. D. E. Y.

deo, quid obiter; nam eadem ratio militat. Sed quæ ista? Consulte Glossam sup. in proposito. *ca. Erant*, inquit, *nonnulli Mendicantes, qui quadam levitate ducti, faciebant Professionem; & cum sentiebant duritias Religionis, dimittebant Religionem, & efficiebantur Apostatae; & ideo ordinatum fuit, ne de cetero Mendicantes reciperent aliquos ad Professionem suæ Religionis intra annum probationis* Igitur, saltem in Ordinibus Mendicantium, verum est, quod Professio, etiam sponsi post Matrimonium ratum, non valeat, nisi fiat expleto anno probationis; & proinde non solvi Matrimonium, per Professionem factam intra annum.

621. *Nulla Professio valet nisi expleto anno probationis, ex Trid.*
Sed & generaliter pro omni Religione Concil. Trident. idem statuit sess. 25. de Regular. c. 15. sequentis tenoris: *In quacumque Religione tam virorum, quam mulierum, Professio non fiat ante decimum sextum annum expletum: nec qui minore tempore, quam per annum, post susceptum habitum, in probatione steterit, ad Professionem admittatur. Professio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicujus Regulæ vel Religionis vel Ordinis observationem, aut ad alios quoscumque effectus.*

quod derogat d. cap. Ad Apostolicam.
Et verò, si per Decretalem Alex. 4. *Non solum*, derogatum sit seu correctum d. cap. *Ad Apostolicam*; quidni etiam hoc Decretum Concil. Tridentii ab eo excipiat, & similiter à dicto cap. *Ex publico*?

622. *Non derogare d. cap. Ex publico, probatur.*
Quia, reponit quispian, d. cap. *Ad Apostolicam*, est quidem lex antiquior, sed generalis; at verò d. cap. *Ex publico*, est lex antiquior & specialis; porro lex posterior generaliter & indistinctè loquens (qualis est lex dicta Trident.) limitanda est per specialem antiquiorem, & juxta illam intelligenda, nisi expressis verbis illi contradicat; arg. l. 28. ff. de LL. *Sed & posteriores leges ad priores pertinent, nisi contraria sint.*

Quæ doctrina adeò vera est, ut procedat, licet in lege nova sit clausula: *Non obstantes*; debet enim intelligi, lege contraria, quæ non possit cum hac sustineri per aliquam limitationem, vel distinctionem. Imò licet anteriores leges abrogatæ sint, sunt juxta illas recentiores explicandæ. Et non tantum per legem specialem anteriorem; sed etiam per rationem legis prioris, posteriores leges limitandæ sunt. Cum ergo Trident. generaliter loquatur, restringendum est per specialem jus antiquum d. c. *Ex publico*, ut non intelligatur in eo casu.

623. *Confirmatur.*
Et confirmatur: quia quando lex antiqua ponit casum specialem, lex nova generaliter loquens, non intelligitur derogare illi casui speciali: ergo cum d. c. *Ex publico*, loquatur in casu specialissimo, & ob specialissimam rationem, ne fiat præjudicium

sponso, manenti in sæculo, si cogatur per annum expectare, & aliquando per quadriennium, ut si sponsa esset duodennis; Tridentinum generaliter statuens, profutendum non esse ante Novitatus annum, & ante sexdecim annos expletos, non loquitur in hoc casu specialiter; sed quando Novitii sponte sua profitentur, nec Professionis dilatio cedit in alterius damnum. Ita Sanchez, n. 6. pro sententia, quæ probabiliter docet, d. c. *Ex publico*, per Trid. non esse correctam.

Ipsc autem n. 7. oppositam sententiam, quæ ait corrigi, existimat probabilior: quia Trident. generaliter, & per verba negativa statuens, ne ante annum fiat Professio, est generaliter & in omni casu intelligendum; lex enim universalis negativa, est universaliter intelligenda; cap. *Soluta*, 6. de Major. & obed. §. finali. l. *De pretio*, 8. ff. de Public. in rem. act.

Quod procedit etiam, quando major ratio invenitur, quare non debeat includere magis unam speciem, quam aliam, ut docet Navar. lib. 3. Confil. de Convers. conjug. conf. 1. Cujus ratio est; quia juxta regulam logicam, negatio quidquid post se invenit, destruit, & ejus oppositum ponit. Hæc est 1. probatio Sanchez, quam desumpsit ex Navar. loco jam citato.

Sed ego non video, quid hic ad propositum faciat §. fin. d. c. *Soluta*; sic enim sonat in meo libro: *Utrum autem Imperatoriam excellentiam ad bonum & utile per literas nostras duxerimus invitandam, utrum tibi iusta suggererimus, & honesta, tua sollicitudo discernat, cum non nisi ad utilitatem Ecclesiæ, & terræ Hierosolymitanæ subsidium, nos te meminimus invitasse* Neque in toto illo cap. fit aliqua mentio alicujus legis negativæ & universalis.

Consimiliter haud capio satis arg. quod desumitur ex d. l. 8. quæ sic sonat: *De pretio verò soluto nihil exprimitur, unde potest conjectura capi, quasi nec sententia Prætoris ea sit, ut requiratur, an solum sit pretium. Qui utique textus non magis loquitur de lege negativa, quam affirmativa.*

Nam Summarium ejus, seu titulus, est: *Ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus.* Et Gloss. verb. *De pretio*, sic ait: *Item nota, quod ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Vel ubi aliquid statuit, nos ultra non procedimus.* Et infra: *Ubi lex est, quæ generaliter loquitur, nec est alia specialis, quæ de materia illa loquitur: tunc obtinet primum: si verò sit specialis, quæ plus dicit in aliquo, quam generalis, tunc quod omisum est à lege generali, non est omitendum & c. ut in secundo.* Ex quo potius probatur prior sententia.

Sanchez.

624.

Oppositum est probabilius.

Prima ratio ex Sanchez.

625.

Expugnatur, & impugnatur 1.

626.

Impugnatur 2.

627. An sit sufficiens ratio excipiendi à Decreto Trid. praesentem casum.

Probat ut ex Navarr. quod non.

Et sanè illud commune dictum: *Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*, non solum verificatur de legibus negativis, sed etiam de affirmativis; & intelligendum est, nisi adsit sufficiens ratio distinguendi, quam adesse putat prior opinio, scilicet damnum alterius partis.

Sed ad hoc responderi potest ex Navarro sup. n. 4. Quòd licet uno respectu æquius videatur, ut servetur jus antiquum, de quo in d. c. *Ex publico*; alio tamen videtur æquius, ut novum servetur potius in hoc casu, quam in aliis. Tum, quia frequenter contrahentes Matrimonium, poenitet statim contraxisse, & turbati illà poenitentia, refugiunt ad remedium Religionis, quam facile profitentur, quod postea dolent fecisse. Tum, quòd major est necessitas probandi Religionis austeritatem ei, qui tam alienus fuit à Religione, ut perveniret ad contrahendum Matrimonium, quam aliis, qui non tantum se elongarunt. Tum, quòd utilius videtur relicto vel relicta in læculo, ut relinquens probet integrè austeritatem Religionis, quam partem ejus: quoniam magis potest sperare, quòd probatà integrè austeritate illius, poenitebit ingressus, & redibit ad ipsam, quam si solum ex parte probasset. Ita Navarrus.

628. Ratio Trid. etiam hic militat. Sanchez.

Igitur damnum alterius partis non est ratio sufficiens distinguendi legem universalem Tridentini. Quin & ratio Tridentini æquè militat in proposito casu, ut notat Sanchez sup. n. 2. dicens: Ratio; quà Tridentinum in eo statuto ductum est, fuit, ut Novitius cognoscat, quam vitæ rationem susceperit, experiaturque illius difficultates, & an vires suppetant ad eas toto vitæ curriculo perferendas, ne si ante annum, primo vocationis fervore ductus, profiteretur, Professione emissà, quando est jam omni remedio destitutus, facile poeniteat, & vitam miseriam, angoribusque plenam agat; quæ ratio æquè militat in nostro casu. Hæc ille.

Hanc sententiam tenent Henriquez.

Et subjungit: Sic tenet Henriquez lib. 12. de Matr. c. 5. n. 8. & in Comment. lit. F. dicit, sic pronuntiatum esse in prædicta lite, & confirmatum in Regia Vallisoleti Cancellaria, & sic tenuisse multos Jurisperitos & Theologos. Et in hanc sententiam magis inclinat Navar. sup. licet neutram definiat, dicens: His raptim consideratis, definitionem ad majus & maturius iudicium refero.

629. Pontius, qui probat illam ex 2. Declarat. Card. 1.

Eandem amplectitur Pontius lib. 9. c. 9. n. 2. allegans, ultra rationes jam propositas, duas Declarationes Cardinalium apud Farinacium ad sess. 25. cap. cit. de Regular. quarum prima sic habet: *Professio non est valida ante expletum probationis annum. Sed*

quia Canones permittunt, ut quis, post ratum Matrimonium, Religionem ingredi possit, quod fiet, si unam Religionem ingressus, de novo transeat ad aliam aut plures, & ita tempus Professionis differatur, an talis compelli possit ad tempus hoc breviandum, maxime cum post transiit ex una Religione ad aliam, fuerit deatur in fraudem ejus, qui in saculo remansit? Congregatio an. 1588. respondit, non posse compelli.

Alia sic habet: *Mulier si 12. annis major, intra duos menses ingrediatur Monasterium, & habitum susceperit, & deinde expleto 16. anno, & lapsò anno probationis, Professorem emittat juxta hoc Decretum, inter vir expectet, donec annus probationis habeatur, & Professio sit emissà.* Ex quibus colligitur (inquit Basilus) tempus probationis abbreviari non posse, sed hoc debet considerari ad ingressum: post ingressum autem, annus integer probationis prætere debet esse Professionem. Hæc ille.

Observat autem Sanchez sup. n. 9. si aliter sponsus, prætextu Religionis, nuptias differat Matrimonium concludamur, regardando de una Religione in aliam intra Novitiatu annu, posse iudicem compellere ad dato termino peremptorio, ut maneat in una Religione, in qua completo Novitiatu annu probeatur, vel ad sponsum alterum redeat, & consummet Matrimonium: quia aliàs cederet in magnum alterius sponsi damnum, qui diu, imò & toto vitæ spatio posset manere ligatus primo Matrimonio, & sic non posset sibi mederi, aliud contrahendo. Ita Sanchez. Nec repugnat id primæ Declarationi Card. sup. quia solum ait Declar. non posse compelli ad abbreviandum annum Novitiatu, sed ad permanendum in una Religione.

Cæterum, quod ait Reg. 34. de Reg. juris in 6. *Generi per speciem derogatur, si speciem in 6. ff. eod. In toto jure generi per speciem derogatur, idque si species præcedat, & subsequatur generi, intelligendum verò est, quando non constat aliunde oppositum.* Alioqui l. 147. ff. eod. dicitur: *Comper specialia generalibus injunt; non item et d. positione loquentis* (ut notat Casibus in d. Reg. 34.) quàm vi verborum, que generaliter prolata generaliter accipi solent. At secus est, ubi expressè species a genere committitur, quo casu generi quoad speciem derogatur, & res in speciem dirigitur. Hæc ille.

Jam autem in casu nostro species expressè non eximitur à genere; adeoque verba Tridentini generaliter prolata, generaliter accipi debent, tamquam correctoria juris antiqui; maxime, cum ratio Tridentini prævaleat rationi d. cap. *Ex publico*; melius enim

est, ut sponsus vel sponsa aliquanto tempore expectet, quam ut alter profiteatur in Religione, sibi non cognita; cum ex tali Professione majus ipsi præjudicium oriri possit, quam alteri ex illa expectatione; quia Professio pro tota vita est, non ita illa expectatio, sed solum ad aliquot annos. Igitur dicta jura tunc vera sunt, quando non constat ex lege generali, quod velit corrigere speciale; at ex tenore Tridentini, & ex ejus Decreti ratione colligitur, velle corrigere, ut, puto, jam satis probatum est.

632.
objectio.
Corduba.
Henriquez

Minimè, inquit; nam docent Corduba Sum. q. 38. & Henriquez lib. 13. de Excom. cap. 40. n. 2. in Comment. lit. O. Professum, translatum ab una Religione non mendicante, ad aliam non mendicantem, posse ante annum profiteri, juxta d. cap. Ad Apostolicam, cui Trident. non videtur derogare in hoc casu, cum generaliter loquatur: maximè, quia idem Trident. eadem sess. 25. de Regular. c. 21. concedit in casu speciali Professionem post semestrem, ibi: Quoad ea verò Monasteria, quæ Capita sunt, ac Primates Ordinum, sive Abbatie, sive Prioratus, filie illorum Capitum nun cupantur, teneantur illi, qui in præsentia ea in Commendam obtinent, nisi sit eis de Regulari successore provisum, infra sex menses Religionem eorum Ordinum propriam solemniter profiteri, aut iis cedere.

Trident.

633.
Solvitur ex
Sanchez.

Respondet Sanchez (sup. n. 10. illam doctrinam esse valde dubiam, & Corduba ead. q. 38. in 2. edit. dicit, videri id correctum esse per Trident. & adhuc magis dubia est in casu, in quo loquitur Henriquez, ibi citatus: dicit enim transeuntem ad strictiorem Religionem, ut ad Carthusiam, posse ante annum, profiteri, & ita ea doctrina neganda est.

Nec faveat cap. Ad Apostolicam, quia tantum decernit, posse ex consensu Religionis & Novitii, probationis anno renuntiari; quod Navar. lib. 3. Consil. in 1. edit. tit. de Regular. consil. 33. latissimè defendit correctum esse; & addit n. 5. quàmvis oppositum defendi posset, probabiliter disputando, non tamen consulendo vel judicando.

634.
Alia solutio.

Respondet 2. est ea doctrina esset vera, ille professus jam expertus fuerat asperitates similis Religionis; sponsus autem minimè: quare nullo modo satisficit fini Concilii Tridentini. Hæc ille ad dictam doctrinam Cordubæ & Henriquez.

Resp. ad
Trid.

Porro ad Tridentinum, nihil. Undè ego respondeo: exceptio firmat regulam in contrarium, ut communiter loquuntur DD. Si ergo fuisset mens Concilii, etiam excipere casum præsentem, indubiè eum excepisset, quod cum non fecerit, nec nos illum excipere debemus.

Quæ cum ita sint, persistimus in Conclusionem, & iteratò dicimus; bimestre, de quo in d. cap. Ex publico, datum esse, non ad Professionem emittendam, sed ad deliberandum de ingressu Religionis, sive de assumptione habitus Novitiorum.

Si autem à me queritur; à quo tempore computandum sit illud bimestre; & an ita sit præcisum, ut judex nequeat illud prorogare, aut coarctare? Respondeo ad primam quæstionem; computandum esse à die contracti conjugii, non à die benedictionis solemnæ; maximè cum sæpè videamus, per annum eas benedictiones differri, neque sit tempus necessariò præfixum. Effet autem nimis durum, si toto eo tempore expectare teneretur conjux, & postea annum probationis.

A quo tempore sit computandum d. bimestre.

Sic video (inquit Pontius lib. 9. c. 9. n. 4.) supponere DD. omnes, licèt non omnes satis consequenter suis principiis. Qui enim dicunt, esse peccatum, consummare Matrimonium ante benedictionem, nescio quomodo possint bimestre spatium computare à die contracti conjugii. Pone, aliquem non accepisse benedictiones solemnæ, etiam per tres menses, toto eo tempore, non habet jus exigendi, neque consummandi, cum non possint ex eorum sententia sine peccato consummare. Nos autem dicimus, nullum, nequidem peccatum veniale esse, in consummando ante benedictionem; & idè rectè asserimus bimestre à die conjugii computandum, & eo transacto, jam cogendum esse conjugem, ut debitum reddat. Hæc ille.

636.
Videtur quòd à die contractus.
Pontius.

Ubi videtur arguere inconsequentè eos DD. ed quod in casu posito, post bimestre non possit conjux cogi ad reddendum debitum, prout cogi posse, dicitur in d. cap. Ex publico. Sed hoc, meo judicio, intelligendum videtur: nisi aliquid aliud obstat, præter tempus concessum ad deliberandum; sicut in casu præsentis obstat non acceptio solemnæ benedictionis. Atque hæc de prima quæstione.

637.

Quantum ad secundam, Sanchez supra n. 12. Dicendum est, inquit, hoc tempus esse arbitrarium, & ita posse judicem causam cognitam restringere, & prorogare; quia licèt, quando datur terminus à lege absque judicis ministerio, nequeat judex restringere vel prorogare, cum non sit supra legem; secus tamen est, ubi datur ministerio judicis, ut contingit d. cap. Ex publico, ubi non designatur bimestre; sed mandatur judici, ut designet.

An judex possit illud tempus restringere & prorogare? Affirmat Sanchez.

Et idè hanc sententiam docet Gloss. d. c. Ex publico, verb. Infra duorum, ubi sic interrogat: Nunquid istud tempus est ordinarium & regulare, ut semper tantum tempus indulgeatur, & non minus, licèt dicatur de duobus

mensibus? Respondet autem: Credo, quod istud committeretur arbitrio iudicis, utrum plus vel minus tempus indulgeat ad prostendum dicenti, se velle etiam intrare Religionem, & currit à tempore illo, quo iudex statuit terminum.

638. Non debet facile id facere.

Argumenti pro opposita sententia.

Hanc Glossam sequuntur plures Auctores tam Jurisperiti, quam Theologi, quos ibi citat Sanchez. Et ilicò subjungit: Non debet tamen iudex ab eo bimestri facillè discedere, cum juris terminus sit.

Et hæc quidem sententia probabilis est, sed non Omnibus placet: quàmvis enim, inquit Aliqui (quos citat Sanchez sup. n. 11.) ex causa possit regulariter iudex terminum, lege præscriptum, restringere vel prorogare; at id non procedit, quando lapsò termino, ponitur pœna privationis, vel alia similis: sed hoc bimestre ponitur à jure, & eo transacto, privatur sponsus jure amplius deliberandi, & excommunicandus est, si neget debitum; ergo.

Confirmatio.

Confirmatur; quia ob id, secundum Omnes, non potest iudex terminum, ad appellandum concessum, restringere vel prorogare. Hæc illi.

639. Resp. Sanchez.

Respondet Sanchez sup. n. 13. ea doctrina vera est, quando terminus lege præscribitur, absque iudicis ministerio, ut contingit in termino ad appellandum concessò.

Impugnatio à Pontio.

Sed in primis (inquit Pontius sup. n. 8.) non video, quæ verba in d. cap. Ex publico, insinuant, tempus hoc designari à iudice; sed potius jam esse per iudicem designatum.

Et reverà Sanchez nulla verba citat, & si aliqua sint, hæc debent esse: *Mandamus, quatenus si prædictus vir ipsam carnaliter non cognoverit, & eadem ad Religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficienti cautione, quod vel ad Religionem transire, vel ad virum suum redire infra duorum mensium spatium debeat, quæ potius insinuant, jam esse tempus per iudicem designatum.*

640. Bvafio.

Si dixeris: esse quidem designatum à supremo iudice, id est, Pontifice; sed tamen ab inferiori esse imponendum, sive parti insinuandum.

Præcluditur.

Contra: inde sequeretur, quòd nisi à iudice inferiori foret insinuatam, teneretur sponsus, statim à die contracti Matrimonii, reddere debitum; sive, nunquam currere illud tempus bimestre, nisi prius per iudicem inferiorem in casu particulari fuerit sponsus insinuatam; jam autem sensus communis est, posse sponsum expectare per bimestre, seu abstinere à redditione debiti, etsi nulla intervenierit particularis sententia iudicis.

641. Dicitur tempus breviori.

Hinc Pontius sup. rejecta, ut audivimus, illà doctrinà Sanchii, dicit; etiam si lege ipsa designatum sit & definitum tempus, adhuc

breviari posse à iudice, licet rarò & ex maxima causa.

Sic colligo (inquit) ex l. 2. ff. de Rejudicata. Qui pro tribunali cognoscit, non potest per tempus iudicari ferri; sed nonnunquam arctat, nonnunquam prorogat pro causa veritate, & quantitate, vel personarum obsequio, vel contumacia. Id quod rarissimè locum habet, & debet fieri cum cautè cognitione.

Et quàmvis Bartolus & alii allegantur, tamen non sententur causas, ex quibus licet restringere & moderari tempus; at tamen non possunt generaliter defini, quæ consilium in solâ æquitate. Totum hoc committitur arbitrio iudicis, qui iudicabit, consideratis omnibus circumstantiis, ut est in d. l. 2. & l. 7. ff. de Judiciis. Nonnunquam autem hoc iudicium potest tot numero edicta, quæ præscribit, deest nonnunquam post annum vel alterum: nonnunquam statim, quod appellat, nonnunquam omnibus. Hoc autem dicitur, quia nonnunquam qui jus dixit: & pro condicione causæ vel personæ, vel temporis ita ordinem iudicium vel compendium moderari.

Potest autem id tempus moderari tam delegans, quàm delegatus, licet non possit iudex datus. Ego enim delegatum existimo longe differre ab eo, quem iudicem datum appellat jura. Atque hanc doctrinam de limitatione temporis per iudicem, veram existimo, in quocumque tempore legitimum, & lege præscriptum, ut possit etiam iudex illud moderari. Hæc ille.

Et exemplificat in tempore exceptionum opponendarum, tempore lege statuto ad agendum. Item, tempore dato ad appellandum, quòd quidem iudex non potest ita coarctare, ut legem præscribat Superiori, intra quod definit & sententiam ferat; statuit tamen tempus, intra quod se præsentet iudicem appellacionem prosequatur cap. 57. de appell. ibi: *Licet igitur appellantis legitima sententia, indulgetur annus à legitima causa biennium, ad appellacionem prosequendam; quia tamen huiusmodi minus potest restringi, non solum à superioribus, verum etiam à iudice, à cuius sententia vocatur.*

Sed nunquid (interrogat Pontius sup. n. 9.) poterit iste terminus bimestris temporis prorogari à iudice? Potest quidem (respondet) juxta textum in d. §. de appell. condemnatus, etiam si hic terminus non definitus sit, & ea prorogatio valebit, appellari tamen ab ea prorogatione potest. Hæc ille.

Rogas; quis sit tenor istius §. Jam edictum ro. l. 4. ff. de Rejudicata §. 5. sic ait Ulpianus: *Si quis condemnatus sit, ut intra certum dies solvat: unde ei tempus iudicari ultimum computamus? utrum ex quo sententia prædicta*

B. O. S. C. C. Sacramentum Matrimonii

est: an verò ex eo; ex quo dies statutus prateriit. Sed siquidem minorem diem statuerit iudex tempore legitimo, repleatur ex lege, quod sententiae iudicis adest. Sin autem ampliozem numerum dierum sua definitione iudex amplexus est, computabitur reo, & legitimum tempus, & quod supra id iudex praestitit.

Ponamus ergo, iudicem in casu proposito designasse unum mensem, obsecutus est in hac sententia, quae potest ita accipi, ut tres menses habeat, qui transire vult ad Religionem, duos ex lege, unum ex iudice, vel ut tantum habeat unum mensem.

Hic (inquit Pontius sup.) interpretatione opus est; quia non expressit, nec tempus legitimum exclusit, & possumus interpretari pro transeunte, ut ei tempus legitimum saluum sit; altera autem interpretatio, ut tres menses habeat, dura etiam alteri conjugii. Sic ergo interpretabimur, ut repleatur per legem. Itaque si mensem designavit iudex, sine exclusione temporis legitimi, unum habebit ex definitione iudicis, alterum ex supplemento legis.

Alter casus est, si iudex statuatur longius tempus legitimo, ut puta quatuor menses ambigua est interpretatio; nam vel possumus sic interpretari, ut habeat sex menses, duos ex lege, alios verò quatuor ex iudicis definitione, quae sane durissima est interpretatio in re adeò obscura, quoniam est contra alterum conjugem. Quare sic interpretabimur, ut in illo tempore legitimum etiam tempus comprehendit iudex, & ultra illud, duos tantum menses addiderit. Nec enim ad tempus legitimum brevius, aut ad tempus ipsum legitimum possunt verba iudicis referri, cum aperte posuerit majus tempus legitimo.

Quod si ab ea concessione termini appellatur, curret tempus à confirmatione sententiae. Si verò deserta sit appellatio, vulgò receptum est, à die pronuntiationis sententiae, à qua est appellatum, computari. Quoniam si appellatio deferitur, perinde est, ac si nunquam fuisset appellatum, leg. ultima §. Illud. Cod. de Tempor. Appel. Hucusque Pontius, conformiter ad d. §. 5.

Porro una ex causis prorogandi tempus potest esse, quòd transiens tam citò non possit de bonis suis disponere, ob debita v. g. vel aliud simile impedimentum.

Quod ergo sup. dictum est, bimestre computandum esse à die contracti Matrimonii, hoc intelligendum est de per se, sive de tempore legitimo, seclusà omni sententià iudicis.

Sed dicit aliquis; & quot, putas, dies continere debet illud bimestre, à iure concessum? Neminem inveni (inquit Sanchez sup. n. 14.) in propriis terminis id disputantem: in genere autem, dum mensis

in iure fit mentio, quot dies contineat, disputant Multi. Et Quidam dicunt 28. dies continere, ex quibus quatuor hebdomadae confurgunt. Alii verò dicunt, continere 30. dies. Alii prudentis arbitrio relinquunt.

Sit tamen (inquit n. 15.) prima Conclusio: Quando lex vel statutum, concedens mensem, disponit, à quo tempore mensis incipiat, ut à die electionis, vel die per iudicem designanda; tunc accipitur mensis, secundum quod occurrit in Calendario, & quod ex illo mense deficit, accipitur de sequenti, & ita habebit mensis ille, triginta dies, vel triginta & unum, ut in Calendario occurrerit: v. g. electio fieri debet intra tres menses, à die vacationis, & talis dies fuit octava Januarii, deficiunt ergo usque ad numerum triginta unius dierum, quibus constat Ianuarius, septem dies, septima dies Aprilis erit ultima trimestris; quia Ianuarius accipit à Februarii septem dies, & totidem Februarius à Martio, & totidem Martius ab Aprilis.

Sic docet Glossi. cap. Quam sit, 6. de Elect. in 6. verb. Mensem, dicens: Subaudi, Ita docet computandum à tempore &c. & sic secundum Guiliel. & Gar. quòd tot dies habebit iste mensis, quot habuerit ille, in quo praesentata fuit electio: et si dies aliqui lapsi erant; suppletur de mense sequenti: & probatur aperte sup. de Suppl. neglig. Praelat. Licet; ubi duo semestria faciunt unum annum. Si enim diceremus, quòd mensis deberet 30. dies habere, iam non facerent duo semestria integrum annum: sed solum 360. dies, si 31. essent 372. si 28. 336. Est ergo necessarium concludere, quòd fieri debet computatio, secundum quod menses occurrunt; & faciunt ad hoc, quae notantur ff. de Divers. temp. praescript. l. 2. & idem intellige in tribus mensibus datis ad eligendum, & tribus ad confirmationem petendam, ut infra sequitur. Haec Glossi.

Quidni igitur in casu proposito eodem modo menses computari debeant? Nam bimestre concessum d. cap. Ex publico, ad de liberandum de ingressu in Religionem, currit à tempore contracti Matrimonii, et si iudex praescribat tempus, ab eo tempore. Atque haec est sententia Sanchez sup. n. 2. 1.

Eandemque amplectitur Pontius sup. n. 5. ubi sic ait: Tertio observandum est, hoc bimestre computandum, sicut computantur menses occurrentes iuxta temporis occasionem. Sic enim existimo Decretum intelligendum, quoniam alicui poenam mensium imponit, ut scilicet illi menses intelligantur iuxta computationem occurrentem. Unde forte fiet, ut alicui plures dies, alteri pauciores contingant, ut si in mense Ianuario imponatur poena, paucioribus diebus illam sustinebit propter Februarium ingruentem.

Aliquando accipitur mensis in iure secundum quod occurrit in Calendario. Sanchez.

648. Ita docet Glossi. cap. 6. de Elect. in 6.

649. Eo modo accipitur in casu nostro, ex Sanchez, & Pontio.

Item in Decretis poenaliibus.

644. Quid si iudex unum mensem designaverit?

645. Quid si designaverit quatuor menses.

Quid si appellatur à concessione termini.

646. Quae causa prorogandi tempus.

647. Quot dies continere debet bimestre à iure concessum.

gruentem : si autem initio Julii pluribus, propter eos duos menses longiores.

650. *Et votis secundum Pontium.*
Atque hunc etiam existimo esse communem hominum sensum in votis emittendis. Quare si quis vovit per duos menses jejunare, incipientes à prima die Januarii, teneatur jejunare 31. diebus Januarii, & 28. Februarii, & suo voto satisfaciatur. Similiter, si imponatur poena suspensionis per mensem, aut duos menses, suspensus intelligitur illis diebus, quos continent duo menses, tunc occurrentes à die sententiae.

Unde si Biflextilis Februarius fuerit, dies ille eo anno pertinebit ad suspensionem, & jejunii votum; nec poterit ille celebrare, nec alter non jejunare ultimà die Februarii.

Hæc mihi videntur juxta communem hominum sensum dicta, qui menses accipiunt juxta communem eam computationem & distributionem, singulis mensibus designatam. Nisi enim aliud explicetur, sequimur semper communem hominum sermonem. Juxta hæc ergo intelliges, quot dies attribuendi sint his duobus mensibus, quos ad deliberandum designat Pontificis constitutio.

Aliter sentit Thomas Sanchez lib. 2. de Matr. disp. 24. q. 4. Sed non video fundamentum efficax, quo probet discedendum in eo à communi modo & recepto menses computandi. Usquead huc Pontius.

651. *Oppositum docet Sanchez.*
Rogas; in quo Sanchez dissentiat à Pontio, nam ex dictis constat, non in omnibus dissentire. Respondeo: in eo, quod Sanchez sup. n. 18. verius existimet, distinguendum esse; ut, inquit, in favorabilibus, in mense biflextili duo dies pro uno cedant; secus in odiosis. Unde suspensus per mensem, si incipiat mensis Februarius biflextilis, poterit celebrare ultima die. Ita Sanchez.

Citat Glossam cap. *Quasi vovit*, de Verb. signif. verb. *Quasi*, ubi sic lego: *Sed pone aliquem suspensum per annum, & est tunc annus biflextilis, nunquid in ultima die possit celebrare? Videtur quod non: quia hi duo dies quasi pro uno reputantur; arg. hic & ff. eod. Cum biflextus, & ff. de Minoribus, Denique §. Minorem. Laurent. dixit contra, arg. legis dicentis, quod si libertas tibi relicta est, si anno servieris, dies illa non computatur in anno, sed tantum 365. dies ff. de Stat. libe. Cum hæres, §. Stichus, & satis videtur; quia cum sit poena, non debet ampliari, sed potius restringi, de Poenit. dist. 1. Poenæ. Tan.*

652. *Fundamentum Sanchezii, Reg. 15 de Reg. juris in 6. & cap. 18 de poenit. dist. 1.*
Itaque efficax fundamentum, quo probatur, discedendum in eo esse à communi modo & recepto menses computandi, est Reg. 15. de Reg. juris in 6. Oportet restringi, & favores convenit ampliari, cum similibus eod. & cap. 18. de Poenitentia dist. 1. Poenæ legum interpretatione molliendæ sunt potius,

quam exasperandæ, sicut habetur ff. de Poenis, l. 42. Ergo etiam sententia Sanchezii est probabilis, pro qua citantur plures aliorum Jurisperiti, tum Theologi, quos videre poteris apud ipsum sup.

Qui tamen eam intelligit, quando computantur menses vel anni. Nam, inquit, si quis computentur dies, ut si dicatur, suscipies, annus 40. diebus, computabitur dies biflextilis, quia est verus dies, & sic erunt illi duo dies. Sic colligitur ex l. 2. ff. de Diversi. temp. prefcript. ibi: *Et si quis fundum ea lege contulerit, ut nisi in diebus triginta pretium esset solutum, inemptus esset fundus: dies intercalaris (id est, biflextilis) proficiat temporis contrariè videtur.*

Ubi Glossa verbo: *Videtur*, inquit: *Vel lege sine interrogatione: Preterea temporis & die in omnibus esse certum: Velam interrogatione, & tunc non contra videtur: sicut in hoc casu possetur. Sed certum hoc, cur aliter in hoc casu, cum alia dicitur diem intercalarem non computari in diebus anni: ut sup. de Minor. l. 3. §. Minorem. Respond. aliud est, ubi dilatio indulgetur temporis per species, ut ita dicam, ut annus vel annus, vel mensis; aliud si per indivisum, ut horum dierum. quo casu dies intercalaris computatur, quia dies intercalaris dies est, & exactio dierum hoc facit, & sapè expressè nocet, quia dixit 30. dies, secus si mensis, secundum Hug.*

Limitat præterea Sanchez sup. quando suspensio esset absolute per mensem; secus si quando esset per mensem Februarii; tunc enim, cum dies accretens ratione biflextilis, fit verè Februarii, non liceret ultima die Februarii celebrare. Hæc ille.

Cum ergo in casu proposito, concessio mensuris sit favorabilis ei, qui deliberat ingrediendam Religionem, nec non tui Religionis, sequitur ex doctrina Sanchezii & Aliorum, ex hypothesis, quod mensis foret Februarius biflextilis, potius non teneri ingredi Religionem, aut illam reddere, nisi ultimo die Februarii computato. Nunquid de momento in momentum, ita ut non sufficiat, ultimum diem esse acceptum?

Affirmat, Sanchez sup. n. 16. Ratio, inquit, quia tempus incipiens ab aliquo die determinata, computatur regulariter de momento in momentum, ut expressè habetur l. 3. ff. de Minor. §. 3. Minorem autem 25. annis natu, videndum, an etiam diem natalis ad huc dicimus, ante horam, quâ natus est, vel postea, si capus sit, restituitur; & cum nondum completus sit, restituitur; & cum momento in momentum tempus spectetur. Preterea, si sexto natus est, sive prior, sive posterior, Celsus scripsit; nihil referre, nam id biduum

B. O. S. C. C.
Sacramentum
Matrimonii

pro uno die habetur, & posterior dies kalendaram intercalatur.

Idem docet Pontius sup. n. 6. dicens: Illud optimè declarat Sanchez, numerandos esse eos menses à momento in momentum, & ita completos esse debere. Comune enim & receptum esse dicit, quòd tempus incipiens ab aliqua determinata die, computandum est à momento in momentum, juxta textum in l. 3. §. Minorem, ff. de Minor.

656.

Sed rejecta rationem Sanchez.

Sed queret aliquis (prosequitur) quare non sufficiat dies inceptus pro completo? Hujus rationem Sanchez desumit ex eo, quod de minoris ætatis complemento in jure constitutum est. Quod tamen fundamentum omnino infirmum est. Nam etiam alibi in jure, cum de Minoribus agitur, cæptus dies pro completo habetur, l. 5. ff. Qui test. fac. post. ibi: *Propone aliquem kalendis Januarii natum, testamentum ipso natali suo fecisse quatuordecimo anno, an valeat testamentum? Dico valere.*

Ubi Gloss. verb. *Dico valere*, inquit: *Dies ergo cæptus habetur pro completo.* Et simile est, quod habetur l. 6. ff. de Usurp. & usucap. *In usucapionibus non à momento ad momentum, sed totum postremum diem computamus.* Item l. 134. ff. de Verbi. signif. ibi: *Annus civiliter, non ad momenta temporum, sed ad dies numeramus.*

657.

Ratio Pontii ex Duareno.

Quare (inquit Basilus) dicendum est cum Duareno in l. *Nec per liberos*, ff. de Minor. §. *At Prætor*, in favorabilibus diem inceptum reputari pro completo; in odiosis verò exigi completum. Sic intelligitur responsum Ulpiani in l. 1. ff. de Manumiss. ubi inquit, Minorem non esse, qui diem supremum agit anni 20. ut eo die possit servum manumittere. Sic etiam accipiendum est, quod habetur in d. l. 5. ubi agitur de testamento condendo, favorque testamenti suadet, ut benignius interpretemur, & concedatur potius condendi testamenti facultas, quam ut denegetur.

Sic ergo in hoc cap. *Ex publico*, favore Religionis completus dies exigitur. Qui idem favor versatur in anno probationis, ut profiteri quis non possit ante 16. annum completum, maxime cum lege Tridentini requiratur annus expletus, & dicatur etiam, ut per annum in probatione maneat, non est autem per annum in probatione, nisi compleatur. Hæc Pontius.

658.

Quæ etiam à Sanctio exprimitur.

Qui si plene legisset Sanchium; ea ipsa in hoc Auctore expressa reperisset; sic enim ait sup. num. 22. Credo, annum illum (probationis) de momento ad momentum complendum esse; quia Trident. d. cap. 15. ponit initium computationis illius anni, nempe à die assumptionis habi-

tus; ubicumque autem decretum requirit certum tempus, debet computari de momento in momentum. Non tamen exigitur addere anno unum diem, cum nullo jure id caveatur.

Similiter credo, sexdecim annos implendos esse de momento ad momentum, ut de ætate minori disponitur expressè l. 3. §. *Minorem*, ff. de Minor. ubi deciditur, 25. annos, ne deinceps aliquis minor dicatur, restitutioque sibi concedatur, completos esse de momento in momentum. Ubi Gloss. verb. *Momentum*, ait, hoc esse favore minoris ætatis. Sic ergo cum Tridentinum favore minoris ætatis decreverit, ne Professio valeat ante 16. annum completum: ea ætas simili modo prorsus de momento ad momentum computanda est.

Nec obstat argumentum contrarium (putà, in favorabilibus dies incepta habetur pro completa, per legem: *Qua ætate*, ff. de Testamentis) quia hic occurrit minoris ætatis favor; immo & ipsius Religionis credo hunc esse favorem; cum enim sit altissimus & perfectissimus Religionis status, favor ipsius est; ut in ea ætate assumatur, quæ plenior est deliberatio, & cum eam præscripserit Tridentinum, ut sit 16. annorum, illa debet esse, favore minoris ætatis, de momento ad momentum completa, sicut in simili idem dispositum est favore minoris ætatis d. l. 3. §. *Minorem*, ff. de Minor. Hæc etiam Sanchez.

Cum ergo in casu nostro, d. cap. *Ex publico*, concedat bimestre à die contractus, ad deliberandum de ingressu, tum in favorem ejus, qui deliberat, tum in favorem status Religiosi; quid ni debeat illud bimestre computari de momento in momentum? Sic enim extenditur, seu ampliatur, cum alias restringeretur; dicit autem Reg. juris in 6. *Odia restringi, & favores convenit ampliari.*

Sed contra, dicit aliquis: quomodo ergo verum est, quod sup. dicebat Pontius, in favorabilibus diem inceptum reputari pro completo; in odiosis verò exigi completum de momento in momentum? Nam contrarium videtur sequi ex jam dictis, scilicet in favorabilibus exigi diem completum.

Videat Pontius, quid respondeat. Ego hic subscribam Gloss. in d. l. 3. verb. *Momentum*, quia satis notabilis est, & fortè ex ea Lector poterit responsum colligere.

Itaque sic ait: *Quædam jura dicunt, inspicere tempus de momento ad momentum ut hic, & in præscript. 30. an. ut infra de Alt. & oblig. l. In omnibus temporalibus. Secundo; quædam dicunt sufficere tetigisse ultimum diem, & habetur pro completo, ut in testamentis: ut infra de Testamentis, l. Qua ætate; & in Ma-*

K k k k k

659. Obiectio solvitur.

Tempus bimestre conceditur hic in favorem.

660. Obiectio.

661. Solutio colligitur ex Gloss.

nu.

numissionibus, ut infra de Manumiss. l. 1. & in legato relicto post tempus, ut inf. de Condit. & demonstr. l. Non putabam, & inf. de Verb. signif. l. Anniculus: & in usucap. ut inf. de Usucap. l. In usucapionibus, & de Diversis temp. præscr. l. In usucapione, in principio. Tertio; quædam autem dicunt sufficere tetigisse de ultimo anno: ut ad honores & munera, ut inf. de Muner. & honorib. l. Ad rem. Item in restituendo filiis hereditatem, ut inf. ad Trebel. l. Qui filium, §. Sabinus.

Que jura sibi invicem contraria videntur, sed non sunt; quia quod de anno incepto dicitur, favore Reipubl. est, ut sint ibi legitimi plures, qui possint eligi, & sic specialissimum. Et eodem modo in hereditate filiis restituenda, que quasi debita est eis, ut Cod. de Coisicil. l. fin. Item, quod de die cepto pro completo habendo dicitur, semper invenitur favor prorogati, ut hic per hoc in omnibus casibus inducitur ad hoc. Item, quod de momento ad momentum inspiciatur, favor similiter ætatis est, cui ætati est favendum, ut C. de Ad. emp. l. Curabit. At cum præscriptio sit odiosa, restringitur, ut & ibi. Alio respectu inspiciatur de momento in momentum; nam odia sunt restringenda, & favores ampliandi, ut inf. de Lib. & post. l. Cum quidam. Hætenus Gloss.

662. *Resolutio finalis.*

Sit itaque resolutio finalis; conjuges possunt per bimestre, à die contractus computandum de momento in momentum, deliberare de ingressu Religionis; neque per eum ingressum dissolvitur vinculum Matrimonii, sed per Professionem, factam expleto de momento in momentum anno probationis, & decimo sexto ætatis.

Si autem à me quæris, an tempore, dato ad deliberandum, teneantur Matrimonium consummare, si non deliberent? Accipe resolutionem meam:

CONCLUSIO XII.

Conjuges tempore, sibi concessio ad deliberandum, non tenentur Matrimonium consummare, etiamsi non deliberent.

663. *Conjuges non tenentur reddere debitum in tria bimestra si deliberent.* Scotus.

Quod non teneantur reddere debitum, si deliberent, plusquam meridianum est; nam reddendo debitum, perderent suum privilegium; ac proinde frustrancum esset. Ita apertissimis verbis docet Scotus 4. dist. 32. q. un. n. 2. ibi: Sic non habet jus petendi statim post Matrimonium ratum, licet adhuc non amiserit, quia nondum peccavit; eò quod post Matrimonium ratum licet intrare Religionem: nec oportet statim, sed ad tempus potest stare in sæculo & deliberare: et si teneretur statim reddere, teneretur facere se inhabilem ad Religionem.

De quo ergo hic disputatur? An tenean-

tur reddere debitum intra bimestre, si non tunc deliberent de ingressu Religionis; sed pro tempore nunc firmiter etiam statuerint, non intrare Religionem. Et Concluf. nostram tenet Hiquæus in suo Comment. ad verb. Scoti jam recitata n. 8. dicens: Aliqui moderati hoc (conjuges statim post Matrimonium ratum non teneri reddere debitum) limitant, si nempe aliàs conjux intendat Religionem; si autem non intendit, tenentur ad debitum petiturum.

Sed hæc ratio non satis fundatur; quia reddito debiti tunc tenet ex justitia, quando accedunt circumstantiæ, in quibus obligat præceptum affirmativum, de eo reddendo. In proposito autem non sunt illæ circumstantiæ; neque nascitur obligatio proxima, aut comparitur cum libertate, quam concedit Ecclesia per illud tempus conjugum: ergo petitio debiti potest repelli.

Neque refert; quod cum veniat deo, non tenentur, non cogit de Religionis; quia, ut bene Doctor, huic negotio tempus idoneum deliberationi concedi congruit, imò & Ecclesia meritò concessit, & hoc consonum est juri Divino, quo licet et Matrimonio rato & non consummato transire ad Religionem, qui transitus non tendentiæ, sed cum magna deliberatione in casu fieri debet: ergo requirit moram. Item, licet pro tunc non cogitet, potest tamen cogitare pro reliquo tempore, antequam expiret; quinimò etiam prorogare tempus, implorando auctoritatem iudicis, si causa subest, ut plures tenent. Hæc ille.

Idem docet Pontius sup. n. 7. & dicit communem esse sententiam DD. quam illis citatis, sequitur Sanchez disp. 24. c. 1. n. 24. Et probat præterea; quia hoc bimestre non tantum ad hoc conceditur, sed etiam, ut sponsi præparent necessarium lemmitati nuptiarum; & ne sponsus traditam sponfam, parvipendat, eam faciet, si traditio differatur, vel in eo cupidine fruendi illa.

Institutum est (D. Aug. auditi in Confess. c. 3. n. 3.) ut jam pacta sponsum tradantur statim, ne vilem habeat matrem, quam non suspiraverit sponsus datum. Et Doct. Angelicus 4. dist. 27. q. 1. 1. 1. quæstiuncula 2. ad 2. sic ait: Non statim tenetur (conjux) reddere debitum, post Matrimonium contractum per verba de præsentibus, sed datur ei tempus duorum mensium præparatio. Primò, ut interim possit deliberare de transendo ad Religionem. Secundo, ut præparentur, que sunt necessaria ad solemnizationem nuptiarum. Tertio, ne vilem habeat matrem datum, quam non suspiraverit sponsum. Ergo in casu proposito cesset deliberatio, haud equidem preparatio & villitas.

BIBLIOTHECA
SACRÆ
PARISIENSIS
UNIVERSITATIS